

УДК 658.14

*І. І. Погоріла,
к. е. н., кафедри фінансів
Н. О. Ковальчук,
асистент кафедри фінансів
Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці*

ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

*I. I. Pogorila,
Ph. D., Department of Finance
N. O. Kovalchuk,
Assistant Professor of Finance
Bukovina State Finance and Economics University
Chernivtsi city*

CHARACTERISTICS OF INNOVATION AND INVESTMENT POTENTIAL INDUSTRIAL CHERNIVTSI REGION

Розглянуто поняття інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства. Проаналізовано інноваційно-інвестиційну діяльність промислових підприємств Чернівецької області. Визначено проблеми та перспективи формування інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств Буковини.

The concept of innovation and investment potential of the company. Analyzes of innovation and investment industry Chernivtsi region. The problems and prospects of forming innovation and investment potential industrial Bukovina.

Ключові слова: *інноваційний потенціал, інвестиційний потенціал, інноваційно-інвестиційний потенціал, інноваційна та інвестиційна діяльність.*

Keywords: *innovation potential, potential, innovation and investment potential, innovation and investment activity.*

Вступ. Перспективи розвитку суспільства залежать не лише від ефективності використання наявних ресурсів, а й від здатності його членів продукувати та впроваджувати інновації. Так, саме завдяки «радикальним нововведенням, що мають високий потенціал ринкового проникнення, підприємці отримують додатковий прибуток», який спрямовується не лише на розвиток власного бізнесу та задоволення все зростаючих потреб, за рахунок нарощування обсягів виробництва товарів і послуг, а також упровадження та використання новацій у самих різних галузях та сферах діяльності. Тому прагнення й реальні дії суб'єктів господарювання стали запорукою економічного розвитку – «сталих збалансованих кількісних і якісних змін, які обумовлюють поліпшення соціально-економічної та політичної ситуації в країні». Важливим є дослідження внеску кожного підприємства в інноваційно-інвестиційний розвиток країни в цілому, а також галузей і регіонів зокрема.

Огляд літературних джерел. Питання дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств є досить актуальним в працях учених, серед яких: Козьменко С.Н. [1], Краснощоківа Ю.В. [2], Максимова Т.С., Філімонова О.В., Лиштван К.В. [3] та ін.

Досліджуються й напрями такої діяльності, і джерела їх фінансування, а також конкретні механізми реалізації потенціалу економіки до реалізації інновацій та здійснення інвестування.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств Чернівецької області.

Завданнями дослідження є: аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств Чернівецької області; визначення проблем щодо реалізації наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу; пропозиції щодо підвищення ефективності здійснення інноваційно-інноваційної діяльності в області.

Результати. В умовах постійних змін в структурі економіки, постійного збільшення як морального, так і фізичного зносу основних засобів, росту конкуренції та дефіциту фінансових ресурсів постає необхідність щодо визначення перспектив інноваційно-інвестиційної діяльності не тільки на рівні держави та регіону, але і окремих підприємств, в тому числі визначення їх інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Інвестиційний потенціал підприємства являє собою здатність підприємства забезпечувати себе інвестиційними ресурсами для формування матеріальних та нематеріальних активів з метою забезпечення стабільного росту підприємства і максимізації доходів інвестора [1].

Розвиток підприємств відбувається шляхом освоєння різноманітних інновацій, які здійснюються саме завдяки вкладенню сформованих інвестиційних ресурсів підприємств. Тому виникає необхідність дослідження такого поняття як інноваційно-інвестиційний потенціал підприємств. Особливо важливим є дослідження саме промислових підприємств, де є значні передумови для запровадження інновацій, а також де формується левова частка валового внутрішнього продукту.

Інноваційно-інвестиційний потенціал підприємств можна визначити як систему інноваційно-інвестиційних ресурсів, факторів та умов, що створюють можливості для здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності, акумуляції та освоєння інвестиційних коштів з метою забезпечення інноваційного розвитку та досягнення конкурентних переваг підприємства.

Інноваційно-інвестиційний потенціал промислового підприємства включає дві складові – інноваційний потенціал та інвестиційний потенціал, які формуються під впливом науково-методичного, матеріально-технічного, трудового, організаційно-управлінського та інформаційного потенціалу.

Інвестиційна діяльність є перспективною на території Буковини, адже область багата на природні ресурси. Для краю є сприятливими особливості місцевої господарської системи – успішно здійснюється реформування відносин власності, створюються нові підприємства малого та середнього бізнесу; природно-ресурсний потенціал краю створює необхідні умови для вкладення інвестицій з метою розвитку таких високорентабельних галузей, як лісове господарство, легка й харчова промисловості, деревообробна промисловості, туризм [5].

Промислові підприємства Чернівецької області за 2011 рік виробили продукції на 3923453,7 тис.грн. Найбільша питома вага обсягу виробленої продукції припадає на підприємства переробної промисловості (63,2%).

Сума капітальних інвестицій підприємств Чернівецької області зростає за 2002-2011 роки на 2110,9 млн.грн.: із 375,8 млн.грн. у 2002 році до 2486,7 млн.грн. у 2011 році. Левова частка капітальних інвестицій підприємств Чернівецької області спрямовується саме на формування матеріальних активів. Сума ж інвестицій у нематеріальні активи є незначною і за період 2002-2011 років зростає на 4,5 млн.грн. (табл. 1).

Таблиця 1.
Динаміка капітальних інвестицій в Чернівецькій області [6]

млн. грн.

Показник	Роки									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Капітальні інвестиції	375,8	603,4	752,4	863,9	1621,2	2614,6	4483	3040,8	2210,8	2486,7
Інвестиції у матеріальні активи	373,7	598,6	739	860,7	1616,2	2600,2	4472,6	3025,4	2204,1	2480,2
Інвестиції у нематеріальні активи	2,1	4,8	13,4	3,2	5,0	14,4	10,4	15,4	6,7	6,5

На масштаби і темпи інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств впливає науково-методичний потенціал. Під впливом зростаючих потреб споживачів щодо якості продукції, науково-методичний потенціал стає все більш потужним, оскільки обумовлює проведення нових фундаментальних, прикладних досліджень та дослідно-конструкторських розробок, що дозволяють втілити нові ідеї в техніку і технологію. При цьому важлива роль відводиться постійному здійсненню моніторингу наукового розвитку новітніх технологій. Система моніторингу стану та інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств здатна акумулювати в собі величезні банки даних нововведень, технологій, інноваційно-активних кадрів, потенційних інвесторів та інших елементів інноваційно-інвестиційного процесу. Вона створює передумови для ефективного управління розвитком промислових підприємств.

Важливою характеристикою інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств є впровадження ними інновацій (рис.1).

З рис. 1 наглядно видно, що протягом 2002-2006 років, 2008-2010 років частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю зменшувалась. У 2007 та 2011 роках відбулось збільшення питомої ваги промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю. У 2011 році частка таких підприємств склала 18,6%, що все одно менше періоду 2002 року і є негативним.

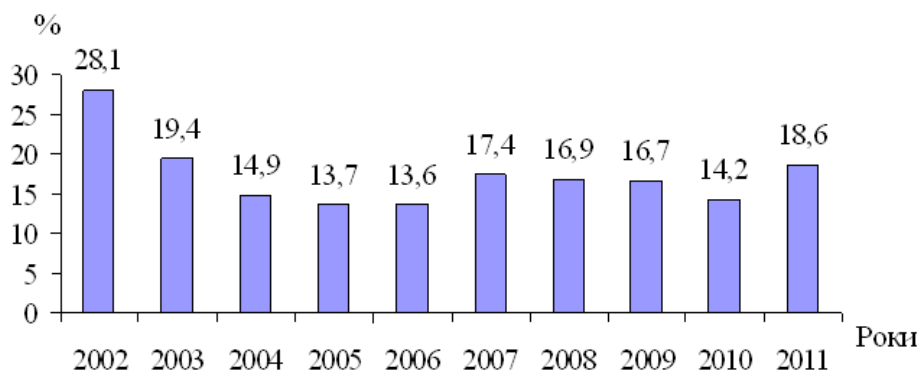

Рис. 1. Зміна питомої ваги підприємств, що займалися інноваційною діяльністю у загальній кількості промислових підприємств Чернівецької області

Для інноваційного розвитку підприємств важливе значення має впровадження нових прогресивних технологічних процесів, освоєння виробництва інноваційних видів продукції, дані щодо яких відображає табл. 2.

Таблиця 2.
Впровадження інновацій на промислових підприємствах Чернівецької області [6]

Показник	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів	Освоєно інноваційні види продукції, найменувань	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
Рік				
2002	23,7	14	561	7,0
2003	11,3	20	167	10,5
2004	8,8	8	75	7,9
2005	8,1	8	103	6,0
2006	11,5	6	76	5,5
2007	12,5	15	111	13,0
2008	11,9	11	79	7,1
2009	12,1	11	100	6,6
2010	11,3	7	50	5,0
2011	11,4	9	54	4,9

Спостерігається неоднозначна динаміка щодо питомої ваги підприємств, які впроваджували інновації, проте даний показник за 2011 рік є в два рази меншим, ніж у 2002 році. Приблизно на таку ж величину у 2011 році порівняно з 2002 роком зменшилась питома вага реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції.

Кількість впроваджених нових технологічних процесів та освоєних інноваційних видів продукції на підприємствах Чернівецької області неоднозначно змінювалась із року в рік, проте негативним є зменшення даних показників у 2011 році порівняно з 2002 роком.

Якщо розглядати джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств Чернівецької області, то слід зазначити, що протягом 2002-2011 років практично єдиним і вагомим джерелом фінансування залишаються власні фінансові ресурси, незначну питому вагу займають інші джерела фінансування; лише у 2002, 2004 та 2006 роках залучались кошти державного бюджету та у 2009 році кошти іноземних інвесторів.

Пріоритетним напрямком інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України є розв'язання проблем освіти і науки. Об'єднання промисловості і науки

буде сприяти більш інтенсивному розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності. Для цього необхідно залучати навчальні заклади, що мають потужний науковий потенціал до наукових розробок в сфері промислового виробництва, забезпечувати їх практичне втілення. З боку держави можливо надання субсидій та грантів для здійснення науково-дослідних робіт в сфері промислового виробництва.

Кількість працівників наукових організацій Чернівецької області у 2008 році склала 1175 чоловік; у 2009 році 1194 чоловік і у 2010 році 1245 чоловік. Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи склала 873 чол. у 2008 році (з них 182 мають науковий ступінь кандидата наук та 31 ступінь доктора наук); 898 чол. у 2009 році (з них 189 мають науковий ступінь кандидата наук та 29 ступінь доктора наук); 921 чол. у 2010 році (з них 194 мають науковий ступінь кандидата наук та 30 ступінь доктора наук).

Основу матеріально-технічного потенціалу складають матеріально-технічні ресурси (будівлі, споруди, обладнання тощо). В діяльності промислових підприємств матеріально-технічний потенціал визначається в основному наявністю машин, обладнання та інших об'єктів основних засобів залежно від конкретної галузі промисловості. Вплив матеріально-технічних ресурсів на розвиток промислових підприємств великий, так як вони грають роль того просторового середовища, в якому здійснюється їх діяльність. В свою чергу, вони самі формуються в галузях, що виготовляють засоби виробництва, які, шляхом застосування новітніх технологій, закладають в них потенційні можливості інноваційного розвитку.

Велику роль у підвищенні ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств відіграє організаційно-управлінський потенціал. Основними характеристиками організаційно-управлінського потенціалу промислових підприємств виступають: ефективність структур управління, методологічне забезпечення процесу управління, наявність нормативно-правових документів, що створюють умови для розвитку високоефективної і конкурентоспроможної сфери промисловості відповідно до розробленої стратегії розвитку, забезпечення участі громадян у прийнятті рішень та управлінні, інформатизація та впровадження принципів електронного управління і т.д. Відсутність ефективних структур і механізмів управління підприємствами призводить до нерационального використання ресурсів і, як результат, до зменшення віддачі від їх розвитку.

Розвиток матеріально-технічної бази промисловості, вдосконалення продукції, що виробляється, розробка і реалізація їх нових видів і т.д. залежить від стану та рівня використання трудового потенціалу. Категорія «трудова потенціал» акумулює в собі характеристики трудових ресурсів, робочої сили, людського капіталу.

Проблемою, що стримує інноваційно-інвестиційні процеси в діяльності підприємств є недостатня підготовка кадрів для галузі, незрозуміння ними необхідності інноваційно-інвестиційного розвитку. Тому, для впровадження інноваційної моделі розвитку підприємств галузі, необхідно підвищувати інноваційний потенціал кадрів, формувати в них інноваційний тип мислення.

Інформаційний потенціал (бази знань, моделі, алгоритми, програми, проекти і т.д.) на відміну від інших, практично невичерпний. Процес формування та розвитку інформаційного потенціалу включає збір, аналіз, переробку, класифікацію інформації і прийняття рішень на основі обробленої інформації. Важливою компонентою інформаційного потенціалу виступають інформаційні технології.

Сучасні досягнення в галузі інформаційних технологій, телекомунікацій, створення і обробки баз даних забезпечують нові можливості для розвитку промислових підприємств.

До найбільш вагомих інноваційних технологій в промисловості відноситься використання Інтернету для просування і реалізації продукту. В українському бізнесі Інтернет відіграє поки що незначну роль. Сьогодні більшість українських підприємств використовують Інтернет тільки для реклами своїх можливостей та видів продукції.

Промислові підприємства також успішно використовують комп'ютерну техніку і спеціалізоване програмне забезпечення для ведення діловодства, бухгалтерського обліку і технологічних операцій з клієнтами та партнерами.

Впровадження інновацій в діяльність підприємств промисловості можливо тільки при наявності достатніх інвестиційних ресурсів, тобто інвестиційного потенціалу. При цьому спонукальним мотивом для інвесторів є достатня інвестиційна привабливість як безпосередньо сфери промисловості, так і конкретного промислового підприємства.

Для покращення розвитку економіки області велике значення має активізація інвестиційних процесів та більш широке залучення прямих інвестицій (акціонерний капітал) в область. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал), внесених у область на 1 січня 2012р. становив 61,9 млн.дол.США. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) станом на 01.01.2012р. здійснили нерезиденти з 42 країн світу. Найвагоміші внески капіталу в економіку Буковини зробили нерезиденти з Швеції, Кіпру, Туреччини, Італії, Віргінських островів, Ізраїлю та Німеччини. На ці країни припало 68,3% від загального обсягу прямих інвестицій (акціонерний капітал), які вкладено в економіку області (42,2 млн.дол.США).

Слід зазначити, що 54,1% прямих інвестицій (акціонерний капітал) отримали промислові підприємства краю (33,5 млн.дол.США).

Провідне місце за обсягами прямих інвестицій продовжували утримувати підприємства м.Чернівці – 29,3 млн.дол.США (47,3% від загального обсягу). Серед районів області найбільші обсяги іноземних інвестицій зосереджені на підприємствах Кіцманського району.

Буковинським центром реконструкції і розвитку розроблено проект Регіональної програми інноваційного розвитку на період до 2016 року. Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми складає 2165 тис. грн. Основними джерелами фінансування програми виступають кошти обласного бюджету, малого та середнього бізнесу, дослідницьких установ, кошти національних і міжнародних програм.

Метою регіональної програми інноваційного розвитку на період до 2016 року (далі — Програма) є формування інноваційного середовища для підвищення конкурентоспроможності та ефективності Чернівецької області.

Даною програмою виокремлено ряд головних проблем, які перешкоджають розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності та потребують вирішення на обласному рівні, а саме: низька узгодженість в діяльності інфраструктурних організацій інноваційної сфери; домінування промислової продукції з низьким інноваційним рівнем, що виробляється на застарілій технологічній і сировинній базі на фоні загального занепаду промислового виробництва в області; відсутність проектів готових для інвестування у їхню реалізацію; відсутність належної участі наукового і науково-технічного потенціалу ВУЗів і НДІ в інноваційному розвитку регіону; слабкий розвиток інноваційної культури суспільства; відсутність досвіду у розробці і реалізації проектів у організацій, що планують брати участь у проектній діяльності.

З метою реалізації завдань Програми необхідно здійснювати заходи в таких напрямках: формування інфраструктурного середовища розвитку інновацій в Чернівецькій області; підготовка кадрів для інноваційної діяльності; забезпечення ефективного управління інноваційними процесами та участь у національних та міжнародних програмах; підвищення інноваційної активності малого та середнього бізнесу.

Крім того, шляхи отримання грошей для організації стратегічних програм ведуть за кордон та співпраці з закордонними партнерами, а саме: з Німеччиною, Італією, Російською Федерацією, Польщею, Угорщиною та Румунією. І сьогодні неминучий прогрес послідовного зближення інтересів Євросоюзу й України зумовлює роль Буковини як інтегратора ідей і реальних механізмів такого співробітництва. У цьому, за великим рахунком, історична місія даного краю [4].

Висновок. Буковина має значні передумови для розвитку та використання свого інноваційно-інвестиційного потенціалу. Для повної реалізації інвестиційного потенціалу Буковини, необхідними передумовами стимулювання є професійна співпраця державних органів влади зі структурами бізнесу для планування інвестиційних проектів. Це буде привабливим для іноземних та внутрішніх інвесторів і дозволить розширити та удосконалити бізнес-процеси підприємств Чернівецької області.

Література

1. Козьменко С.Н. Потенціал інноваційного розвитку підприємства: Монографія / С.Н. Козьменко. - Суми: Деловые перспективи, 2005. - 256.
2. Краснощочкова Ю.В. Інноваційна безпека підприємства як запорука конкурентоспроможності в умовах інтеграції / Ю.В. Краснощочкова // Управління розвитком.-2011.-№4.-С.177-178
3. Максимова Т.С. Формування інноваційної політики підприємства / Т.С. Максимова, О.В. Філімонова, К.В. Лештан//Економічний вісник Донбасу.-2010.-№2.-С.181-183
4. Регіональна програма інноваційного розвитку на період до 2016 року [Режим доступу <http://fininvest.cv.ua>]
5. Офіційний сайт Чернівецької обласної державної адміністрації [Режим доступу <http://www.oda.cv.ua>]
6. Головне управління статистики в Чернівецькій області [Режим доступу oblstat.cv.ukrtel.net]
7. Офіційний сайт Чернівецької міської ради [Режим доступу www.city.cv.ua]

Стаття надійшла до редакції 19.04.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"